

8.92x36.03	1	11	עמוד	11	1	הארץ - כותרת	01/06/2023	86307076-7
כרוניקות של החברה להגנת הטבע החברה להגנת הטב - 83364								

פני הארץ צפירי רינת

ארץ יצורי-על

חלק העמוק של הים ניצל חלקית מהתוצאות העגומות של פעילות אנושית. אולם באחרונה מגיע חיפוש המחצבים למחוזות אפולוניים אלה, המתחילים מעבר לעומק של 200 מטר, והדבר מדאיג חוקרי ים וארגונים לשמירת הטבע. מבחינתם מדובר בחזית חדשה במאבק העולמי לשימור הסביבה. כל זאת לאחר שהתברר שאין מדובר במדבר שומם, כפי שסברו חוקרים בעבר, אלא במגוון עשיר של בתי גידול ייחודיים.

היום יתקיים באוניברסיטת חיפה כנס, העוסק בשמירת הטבע, מחקר וחדשנות בים העמוק. יזמו אותו כמה גופים, ובראשם החברה להגנת הטבע, רשות הטבע והגנים וחוקרים באוניברסיטת חיפה. ישתתפו בכנס השרה להגנת הסביבה, עידית סילמן, וחוקרות מארצות הברית, שיציגו ממצאים מדעיים על שטחי הים העמוק ואופן הפעולה להגנתם. אחת מהן היא פרופ' ליסה לוין ממכון סקריפס באוניברסיטת סן דייגו. לוין היתה שותפה בכתיבת פרק חשוב על הים העמוק בספר "The Blue Compendium", שהתפרסם באחרונה ועוסק בניהול בר קיימא מבחינה סביבתית של המשאבים הכלכליים באוקיינוסים.

לוין מתארת את הים העמוק כעולם של יצורים בעלי כוחות על. מדובר במינים ייחודיים של אלמוגים, כרישים, ספוגים ובעלי חיים נוספים. יצורים אלה למדו להתאים את עצמם לתנאים שבהם האנרגיה הנדרשת היא ממקור כימי, ולא מאור השמש. זהו עולם, שכמות החמצן בו נמוכה בהרבה מהכמות בשטחי הים הרדודים יותר, רמת החומציות בו שונה לגמרי, ויש בו תנאי טמפרטורה קיצוניים. בעלי החיים למדו לשרוד בתנאים אלה ופיתחו יכולות על, כמו עיכול של עץ ושל עצמות לווייתנים.

בים העמוק נמצאים כמה מהיצורים המאריכים חיים ביותר על פני כדור הארץ; למשל, מין של כריש שיכול לחיות 400 שנה. כמו כן ניתן למצוא בו דגים החיים יותר ממאה שנה וספוגים החיים ככל הנראה אלפי שנים.

אתגר: איך להגן על היצורים מעוררי ההשתאות בים העמוק מפני מי שרוצים לנרות מהקרקעית חומרים לטכנולוגיות בעלות חשיבות סביבתית

הים העמוק איננו רק בית גידול ליצורים המעוררים השתאות בקרב מדענים ואוהבי הטבע; הוא חלק ממנגנון של קליטה וקירוב פחמן, המסייע לווסת את הטמפרטורה על פני כדור הארץ. על קרקעיתו נמצאים בכמויות גדולות כמה מהחומרים המבוקשים ביותר לפיתוח טכנולוגיות בעלות חשיבות סביבתית גבוהה. מדובר בין היתר במתכות כמו קובלט, נחושת ומתכות נדירות הנחוצות לייצור סוללות לכלי רכב חשמליים ולמתקנים לייצור אנרגיה מתחדשת.

כיום יש 31 אישורים שנתנה הרשות הבינלאומית לניהול קרקעית הים לכרייה של חומרים כמו קובלט, ניקל ואבץ. כדי להפיקם יהיה צורך בצידוד כבד, שיבצע פעולות נרחבות של חפירה ופינוי כמויות גדולות של המצע, שבעלי החיים התפתחו עליו. בנוסף יש כיום פעילות דיג המגיעה לעומק של יותר מאלף מטר. יש אתרים שמתכוונים להפיק מהם נפט וגז; כמה מהם נמצאים בים העמוק הסמוך לישראל.

ההשלכות הסביבתיות של פעולות כרייה וחפירה צפויות להיות חמורות, אך קשה לחזות אותן כי מדובר באזור שעד היום לא בוצעו בו פעולות אלו. אחד האמצעים הטובים ביותר למניעת נזקים אפשריים הוא ניתוח של השטחים שמדובר בהם, על פי חשיבותם האקולוגית. על בסיס ניתוח כזה אפשר למפות את השטחים הרגישים ביותר, ולתת להם מעמד מוגן על פי הסכמים בינלאומיים. זה מה שקורה בשנים האחרונות באזור כמו קלריון-קליפרטון, הנמצא באוקיינוס השקט בין הוואי למקסיקו. באזור זה וזהו בשנים האחרונות מאות מיני בעלי חיים החדשים למדע.

גופי שמירת הטבע בישראל יציגו בכנס את תוכנית-האב לשימור שטחי הים העמוק בתחום המים הכלכליים של ישראל. התוכנית, שהמשרד להגנת הסביבה תומך בה, מציעה לתת מעמד מוגן של שמורות ל-30% משטחים אלה, ובהם גם האזור הייחודי הנקרא בשם "הפרעת פלמחים". בשטחים אלה יוטלו מגבלות על פעולות כמו כרייה והפקת דלק, שניתן יהיה לקיים אותן בשטחים אחרים בתחום המים הכלכליים. בתחום זה אין לישראל ריבונות, אבל היא רשאית לנצל את משאבי הטבע לצד זכות זו קיימת גם מחויבות לשמור על הים העמוק עד כמה שיותר בלא הפרעה.

עד לפני שנים מספר היתה הצעת שימור כזאת נתפשת בעיני גורמי הפיתוח כהפרעה לניצול הכלכלי של הים, שאפשר להתעלם ממנה. אבל מדענים וארגוני שמירת הטבע מקבלים כיום גיבוי בינלאומי גדול בהרבה, במאמץ להגן על עולם יצורי-העל שוכני הקרקעית. גם רשויות התכנון הממשלתיות בישראל ומשרד האנרגיה מכירים בצורך להבטיח שימור של מערכות אקולוגיות. יש לקוות, שהמעמד המוגן אכן יובטח, ולפחות חלק מהטבע העשיר של הים ליד ישראל ובעוד מדינות יינצל ממכונות הקידוח והחפירה, שיכתשו וירטשו אזורים נרחבים בחלק הכחול של כדור הארץ.